

Mål C-37/24**Sammanfattning av begäran om förhandsavgörande enligt artikel 98.1 i domstolens rättegångsregler****Datum för ingivande:**

19 januari 2024

Domstol som begär förhandsavgörande:

Curtea de Apel București (Rumänien)

Datum för beslutet att begära förhandsavgörande:

23 maj 2023

Klagande i första och andra instans:

Uniunea Producătorilor de Fonograme din România (UPFR)

Motpart i första instans och klagande i andra instans:

DADA Music SRL

Intervenient i första instans och motpart i andra instans:

Asociația Radiourilor Locale și Regionale (ARLR)

Saken i det nationella målet

Överklagande till den hänskjutande domstolen, Curtea de Apel București (Appellationsdomstolen i Bukarest), av dom genom vilken Tribunalul București (Förstainstansdomstolen i Bukarest) delvis ogillade en talan om betalningsåläggande avseende vissa utestående ersättningar i en tvist mellan Uniunea Producătorilor de Fonograme din România (union för fonogramframställare i Rumänien; nedan kallad UPFR) och SC DADA Music SRL (nedan kallat DADA Music SRL).

Syfte med och rättslig grund för begäran om förhandsavgörande

Den hänskjutande domstolen begär med stöd av artikel 267 FEUF att EU-domstolen ska tolka artikel 8.2 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/115/EG av den 12 december 2006 om uthyrnings- och utlåningsrättigheter

avseende upphovsrättsligt skyddade verk och om upphovsrätten närstående rättigheter (nedan kallat direktiv 2006/11[5]) och artikel 16.2 andra stycket i Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/26/EU av den 26 februari 2014 om kollektiv förvaltning av upphovsrätt och närstående rättigheter och gränsöverskridande licensiering av rättigheter till musikaliska verk för användning på nätet på den inre marknaden (nedan kallat direktiv 2014/26), jämförda med artiklarna 17 och 52 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna.

Frågor som har hänskjutits för förhandsavgörande

Ska artikel 8.2 i direktiv 2006/115/EG och artikel 16.2 andra stycket i direktiv 2014/26/EU, jämförda med artiklarna 17 och 52 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna, tolkas så, att de

1) utgör hinder för en nationell lagstiftning som inte garanterar en skälig (schablonmässig) minimiersättning till rättighetshavare (fonogramframställare), företrädda av kollektiva förvaltningsorganisationer, oberoende av sändarföretagets inkomster eller kostnader?

2) Om den första frågan besvaras nekande, utgör då [nämnda artiklar] hinder för en nationell lagstiftning som med omedelbar verkan undanröjer de (schablonmässiga) minimiersättningar som fastställts genom en metod som tidigare förhandlats fram av den kollektiva förvaltningsorganisationen och användarna, utan att kriterierna för beräkning av ersättningen ändras och utan att det föreskrivs en tidsfrist för framförhandling av nya avtal (metoder) för kvantifiering av skäliga ersättningar?

3) Om de två första frågorna besvaras nekande, är då en nationell domstol behörig och eventuellt skyldig att kontrollera huruvida de procentuella ersättningar som beräknats utifrån sändarföretagets faktiska deklarerade inkomster är skäliga och rimliga för rättighetshavarna, å ena sidan, och användarna, å andra sidan, eller huruvida det tvärtom är uppenbart att de är orimligt låga eller, i det enskilda fallet, orimligt höga? Vilka kriterier kan då användas för en sådan värdering?

4) Om den tredje frågan besvaras jakande, är då den nationella domstolen, för det fall den fastställer att den ersättning som ska betalas enligt den metod som ändrats genom den nya nationella lagstiftningen är orimligt låg, behörig och/eller skyldig att tillämpa andra kriterier än kriteriet om deklarerad inkomst – som till exempel att ersättningen ska fastställas på grundval av sändarföretagets kostnader för radio- och tevesändning, på grundval av den ersättning som betalats av liknande sändarföretag eller andra liknande kriterier – i syfte att säkerställa att rättighetshavarna får en skälig ersättning, utan att användarnas berättigade intressen påverkas, det vill säga att ersättningarna inte blir orimligt låga, men inte heller alltför betungande för sändarföretagen?

Anförda unionsbestämmelser och anförd praxis från EU-domstolen

Artikel 8.2 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/115/EG av den 12 december 2006 om uthyrnings- och utlåningsrättigheter avseende upphovsrättsligt skyddade verk och om upphovsrätten närstående rättigheter.

Artikel 16.1 andra stycket i Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/26/EU av den 26 februari 2014 om kollektiv förvaltning av upphovsrätt och närstående rättigheter och multiterritoriell licensiering av rättigheter till musikaliska verk för användning på nätet på den inre marknaden.

Artiklarna 17 och 52 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna.

Dom av den 19 november 1991, Francovich e Bonifaci/Italien, förenade målen C-6/90 och C-9/90, EU:C:1991:428, dom av den 5 oktober 2004, Pfeiffer m fl., förenade målen C-397/01–C-403/01, EU:C:2004:584, dom av den 18 januari 2022, Thelen Technopark Berlin, C-261/20, EU:C:2022:33.

Anförda nationella bestämmelser

Artiklarna 112, 145, 164 och 166 i *Legea nr. 8/1996 privind dreptul de autor și drepturile conexe, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 489 din 14 iunie 2018* (lag nr 8/1996 om upphovsrätt och närstående rättigheter, i dess lydelse efter ompublicering i Monitorul Oficial al României, del I, nr 489 av den 14 juni 2018) (nedan kallad lag nr 8/1996).

I artikel 112.1 föreskrivs att utövande konstnärer och fonogramframställare har rätt till skälig ersättning för direkt och indirekt användning av fonogram som getts ut i kommersiellt syfte eller återgivning i radiosändning eller i andra kommunikationsmedel som riktar sig till allmänheten. I artikel 112.2 föreskrivs att storleken på denna ersättning ska fastställas med metoder som är förenliga med förfarandena i artiklarna 163–165.

I artikel 145.1 c och d föreskrivs en obligatorisk kollektiv förvaltning för utövandet av rätten att sända musikaliska verk och rätten till en enda skälig ersättning.

I artikel 164.1 i lag nr 8/1996 anges de huvudsakliga kriterier som ska beaktas vid förhandling om en metod. I punkterna 2 och 3 i samma artikel föreskrivs följande:

”2. Vid en förhandling får de kollektiva förvaltningsorganisationerna, av samma användarkategori, begära antingen schablonersättningar eller procentuella ersättningar vilka ska fastställas som en procentandel av varje användares inkomster av verksamhet där repertoaren används eller, i avsaknad av inkomst, av kostnaderna för användningen. För sändningsverksamhet får de kollektiva förvaltningsorganisationerna endast begära en procentuell ersättning, vilken ska

differentieras i direkt proportion till omfattningen av varje användares – sändarföretags – användning av den kollektivt förvaltade repertoaren i sändningsverksamheten.

3. Ersättningar enligt punkt 2 ska vara rimliga i förhållande till det ekonomiska handelsvärdet och omfattningen av användningen av rättigheterna, med beaktande av arten och användningsområdet för verk och andra alster, samt i förhållande till det ekonomiska värdet för de tjänster som den kollektiva förvaltningsorganisationen tillhandahåller. Kollektiva förvaltningsorganisationer och användare måste motivera metoden för beräkning av ersättningarna.”

I artikel 166 i lag nr 8/1996 föreskrivs följande:

”1. Kollektiva förvaltningsorganisationer, användare och användarorganisationer som avses i artikel 163.3 b och c kan inte begära nya förhandlingar om tariffer och metoder förrän tidigast tre år efter dagen för tariffernas och metodernas slutliga offentliggörande i Monitorul Oficial al României, Partea I.

2. I fråga om förhandlingar enligt artikel 114.4 kan alla [berörda] parter begära nya metodförhandlingar tidigast tre år efter dagen för metodernas slutliga offentliggörande i Monitorul Oficial al României, Partea I.

3 Tidigare gällande metoder ska förbli giltiga till dess att nya metoder har offentliggjorts”.

Metodologia privind remunerarea datorată artiștilor interpreți sau executanți și producătorilor de fonograme pentru radiodifuzarea fonogramelor publicate în scop comercial ori a reproducerilor acestora de către organismele de radiodifuziune (Metod för ersättning som sändarföretag ska betala till utövande konstnärer och fonogramframställare för sändning eller återgivande av fonogram som getts ut i kommersiellt syfte), fastställd i sin slutliga form genom Decizia civilă nr. 153A/12 mai 2011 a Curții de Apel București, Secția a IX-a civilă și pentru cauze de proprietate intelectuală (dom nr 153 av den 12 maj 2011 av Appellationsdomstolen i Bukarest, Avdelning IX civilrätt och mål om immateriella rättigheter) med stöd av beslut nr 216/2011 av Oficiul Român pentru Drepturile de Autor (ORDA) (rumänsk upphovsrättsbyrå) (nedan kallad ersättningsmetoden), i vilken följande föreskrivs:

”4. Sändarföretag, i denna metod kallade användare, är skyldiga att för varje radiostation de äger och för varje kvartal betala en ersättning till de kollektiva förvaltningsorganisationer som av ORDA utsetts att för utövande konstnärer och fonogramframställare ta ut ersättning för de immateriella rättigheterna till användning eller återgivning av fonogram som framställts i kommersiellt syfte, vilken ersättning ska fastställas genom tillämpning av en procentsats enligt tabellen nedan, på den beräkningsgrund som anges i punkt 5 i metoden.

Omfattning av användningen av kommersiella fonogram i program	Utövande konstnärer och fonogramframställare
0–35 procent	1,8 procent
36–65 procent	2,4 procent
Mer än 65 procent	3 procent

Sändarföretagen ska för varje kvartal betala en ersättning till de kollektiva förvaltningsorganisationer som av ORDA utsetts att för utövande konstnärer och fonogramframställare ta ut ersättning för de immateriella rättigheterna till användning eller återgivning av fonogram som framställts i kommersiellt syfte, vilken ersättning ska beräknas genom tillämpning av en procentsats på 3 procent av de sammanlagda månatliga bruttoinkomsterna från sändningsverksamheten när fonogrammen används 100 procent av den sammanlagda sändningstiden. Vid lägre användning ska procentandelen på 3 procent minskas i direkt proportion till fonogramanvändningens omfattning i förhållande till den sammanlagda sändningstiden för programmen. ...

5. Beräkningsgrunden för tillämpning av procentsatserna i punkt 3 ska vara användarnas sammanlagda månatliga bruttoinkomster, exklusive mervärdesskatt, från sändningsverksamheten, vilket till exempel men inte uteslutande inbegriper inkomster från reklam, handel, abonnemang, meddelanden och information, betalsamtal och sms, sponsring, tävlingar och spel i radio och tv, hyra av sändningsutrymme, andra ekonomiska bidrag, mottagningstillstånd, inkomster från sändningar på beställning, inkomster från föreningar eller annan verksamhet med anknytning till sändningsverksamhet. Beräkningsunderlaget ska även omfatta inkomster från utomstående bolag, i synnerhet inkomster från reklamföretag, i den mån de härrör från användarens sändningsverksamhet motsvarande det eller de fonogram som har publicerats i kommersiellt syfte och sänts ut och i den mån det föreligger en otillbörlig överföring i strid med god affärssed enligt praxis i berörd sektor. I avsaknad av inkomster ska beräkningsgrunden utgöras av användarens sammanlagda kostnader för sändningsverksamheten (t.ex. personalkostnader, kostnader för tjänster som tillhandahålls av tredje part, inköp av alla slag etc.) under det kvartal för vilket ersättningen ska betalas.

6. Storleken på de ersättningar som blir följden av att procentsatserna tillämpas på beräkningsgrunden får i rumänska lei – enligt BNR:s (Rumäniens centralbank) växelkurs på förfallodagen – inte understiga motsvarande 500 euro/kvartal som minimiersättning för varje lokal radiostation som användaren har och 1 000 euro/kvartal som minimiersättning för varje nationell radiostation som användaren har.

Artikel II i *Legea nr.74/2018 pentru modificarea și completarea Legii nr. 8/1996 privind dreptul de autor și drepturile conexe, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I nr. 268 din 27 martie 2018* (lag nr 74/2018 om ändring och integrering av lag nr 8/1996 om upphovsrätt och närstående rättigheter, offentliggjord i Monitorul Oficial al României, del I, nr 268 av den 27 mars 2018; nedan kallad lag nr 74/2018).

”Artikel II

2. De metoder som föreskrivs i artikel 131 i lag nr 8/1996 om upphovsrätt och närstående rättigheter, i dess ändrade och kompletterade lydelse, ska vara i kraft till utgången av den period för vilken de antogs.

3. Bestämmelserna i de metoder som utarbetats i enlighet med artiklarna 131 och 131¹ i [lag nr 8/1996], vilka innehåller bestämmelser om fasta eller lägsta belopp/ersättningar som ska tillämpas på radio- och tevesändning och strider mot bestämmelserna i artikel 131^{1.2}, i dess lydelse enligt denna lag, ska upphöra att gälla 90 dagar efter lagens offentliggörande i Monitorul Oficial al României, del I”.

Kortfattad redogörelse för de faktiska omständigheterna och förfarandet i det nationella målet

- 1 Den 20 oktober 2011 ingick UPFR, en organisation för kollektiv förvaltning av fonogramframställares rättigheter, å ena sidan, och DADA Music SRL, som driver en lokal radiostation, å andra sidan, avtal om en icke-exklusiv licens för sändning av fonogram som framställts i kommersiellt syfte. DADA Music SRL fick med stöd av licensen rätt att (till allmänheten) sända ut fonogram via sin radiostation, samtidigt som bolaget åtog sig en motsvarande skyldighet att betala en skälig ersättning. [I licensen] fastställdes att DADA Music SRL, i förhållande till omfattningen av fonogrammens användning i radioprogrammen skulle betala en procentuell ersättning, beräknad utifrån bolagets sammanlagda inkomst och, i avsaknad av inkomst, utifrån de sammanlagda kostnaderna för sändningsverksamheten. I licensen angavs också att de således beräknade procentuella beloppen inte fick understiga motsvarande 250 euro per kvartal i rumänska lei, beräknat enligt BNR-kursen på förfallodagen, i minimiersättning för varje lokal radiostation som användaren hade, och 500 euro per kvartal för varje nationell radiostation som användaren hade.
- 2 Efter det att lag nr 74/2018 hade trätt i kraft vägrade DADA Music SRL att i fortsättningen betala den fasta minimiersättningen, eftersom bolaget ansåg att lagen var omedelbart tillämplig och att bolaget följaktligen enbart var skyldigt att betala ersättning i förhållande till sina faktiska inkomster. För perioden 1 juli 2018–30 juni 2019 betalade DADA Music SRL en procentuellt beräknad ersättning på cirka 1 000 lei. UPFR utfärdade i sin tur en faktura och vände sig sedan till domstol med sina betalningsanspråk för minimiersättningen enligt ersättningsmetoden.

- 3 Den 24 juni 2019 väckte UPFR talan vid Tribunalul București (Förstainstansdomstolen i Bukarest) och yrkade att DADA Music SRL skulle åläggas att betala minimiersättningen enligt ersättningsmetoden. UPFR ansåg att denna minimiersättning skulle tillämpas till dess att en ny metod hade antagits. DADA Music SRL yrkade att talan skulle ogillas.
- 4 Tribunalul București biföll en interventionsansökan från Asociația Radiourilor Locale și Regionale (ARLR), vilken påpekade att den minimiersättning som föreskrevs i den tidigare lagen om radio- och teveföretag var betungande, särskilt för små lokala radiostationer. ARLR har hela tiden förespråkat ett avskaffande av de schablonmässiga minimiersättningarna och anför att de strider mot artikel 16.2 i direktiv 2014/26, enligt vilken rättigheter till ersättning ska vara rimliga i förhållande till det ekonomiska handelsvärdet för användningen av rättigheterna.
- 5 I sakkunnigutlåtandet efter den revision som genomfördes inom ramen för förfarandet vid Tribunalul București fastställdes att skillnaderna var en ersättning på 16,13 lei (inklusive mervärdesskatt) jämte ränta på 70,68 lei om minimiersättningen inte tillämpades och en ersättning på 14 707,51 lei (inklusive mervärdesskatt) jämte ränta på 8 019,56 lei om bestämmelserna om schablonmässig minimiersättning tillämpades.
- 6 Tribunalul București fann i dom av den 28 januari 2022 att den procentuella ersättningen skulle tillämpas och att den fasta minimiersättningen inte längre var tillämplig under den period som beaktades i målet. Förstainstansdomstolen biföll följaktligen delvis talan och förpliktade DADA Music SRL att till UPFR betala 16,13 lei (inklusive mervärdesskatt) jämte ränta på 70,68 lei. Tribunalul București förklarade att artikel 16.2 i lag nr 8/1996 om upphovsrätt och närstående rättigheter och artikel II i lag nr 74/2018 var tillämpliga.
- 7 UPFR har överklagat denna dom till den hänskjutande domstolen och gjort gällande att bestämmelserna i artikel II i lag nr 74/2018 enbart är tillämpliga i samband med förhandlingar om en ny metod och att bestämmelserna i ersättningsmetoden fortfarande gäller under tiden.
- 8 Den 7 januari 2020, efter de administrativa åtgärder som Oficiul Român pentru Drepturile de Autor (ORDA) (Rumäniens upphovsrättsmyndighet) vidtog mot UPFR, ingick DADA Music SRL ett nytt licensavtal med UPFR (som dock inte omfattar den berörda perioden i det aktuella målet). I detta licensavtal nämns inte längre de schablonmässiga minimiersättningarna, utan endast de procentuella ersättningarna.
- 9 Till följd av att radio- och teveföretag har haft (och deklarerat) otillräckliga inkomster har UPFR ofta begärt och gjort anspråk på att företagen ska betala minimiersättningen enligt ersättningsmetoden. ORDA har utfärdat ett beslut genom vilket den förpliktat UPFR att upphöra med inkasseringen av schablonmässiga minimiersättningar. UPFR har överklagat detta beslut till förvaltningsdomstol. Den 6 maj 2022 ogillade Înalta Curte de Casație și Justiție

(Högsta domstolen) det administrativa överklagandet och fastställde samma tolkning av bestämmelserna i artikel II i lag nr 74/2018 som den som DADA Music SRL gjort gällande och som Tribunalul București fastställde i den överklagade domen. Den hänskjutande domstolen anför att detta beslut kan vara relevant i det nationella målet, eftersom det har vunnit laga kraft mot UPFR och UPFR därför, i sitt förvaltningsrättsliga förhållande till ORDA, är skyldigt att upphöra med uttaget av den fasta minimiersättningen.

Parternas huvudargument

- 10 UPFR har i saken gjort gällande att det skulle strida mot artikel 8.2 i direktiv 2006/115 och artikel 16.2 i direktiv 2014/26 att tolka artikel II i lag nr 74/2018 så, att den är direkt tillämplig i det nationella målet. UPFR anser att direktiven 2006/116/EG och 2014/26/EU samt artikel 15 i Världsfördraget för den intellektuella äganderättens fördrag om framföranden och fonogram inte utesluter att schablonmässiga minimiersättningar kan fastställas och utgör hinder för ett ingripande av den nationella lagstiftaren i tillämpningen av en befintlig metod som föreskriver en sådan minimiersättning.
- 11 DADA Music SRL anser att artikel II i lag nr 74/2018 innebär att den minimiersättning som skulle betalas till kollektiva förvaltningsorganisationer inte längre är tillämplig och att artikeln är direkt tillämplig, vilket innebär att bolaget endast behöver betala den ersättning som beräknas procentuellt.

Kortfattad redogörelse för skälen till att förhandsavgörande begärs

- 12 Inom ramen för vissa tidigare tvister har det i nationell domstolspraxis uppkommit tolkningsskillnader beträffande innebörden av begreppet lokal radiostation. I dessa tvister har UPFR intagit ståndpunkten att varje lokal radiostation (emițător local) är en separat lokal radiostation med argumentet att sådana lokala radiostationer gör radiostationens sändningar tillgängliga för en ny publik. Ett annat argument har grundat sig på den omständigheten att reklamslag som sänts lokalt har varit olika. Dessa påståenden – som i vissa fall har vunnit framgång i nationella domstolar – har i praktiken lett till att minimiersättningarna i vissa fall har blivit höga, vilket har setts som betungande för lokala sändningsföretag med lokal verksamhet och ofta blygsamma ekonomiska resultat. De ovan beskrivna omständigheterna föranledde ändringen av lag nr 8/1996 om upphovsrätt och närstående rättigheter genom artikel II i lag nr 74/2018.
- 13 Den hänskjutande domstolen anser inledningsvis att artikel II i lag nr 74/2018 ska tolkas så, att bestämmelserna i punkt 6 i ersättningsmetoden upphörde att gälla vid den tidpunkt som anges i artikeln, vilket innebär att DADA Music SRL inte var skyldigt att betala minimiersättning för den period som är aktuell i målet, utan endast ersättning i förhållande till bolagets faktiska inkomster.

- 14 Curtea de Apel menar att det är utrett och ostridigt att artikel 8.2 i direktiv 2006/115 och artikel 16.2 andra stycket i direktiv 2014/26 inte utgör hinder för en schablonmässig minimiersättning, förutsatt att denna ersättning inte blir för hög och betungande för användarna (sändningsföretagen). Den minimiersättning som fastställts genom ersättningsmetoden uppfyllde i princip EU-rättens krav.
- 15 Vad gäller den första tolkningsfrågan konstaterar den hänskjutande domstolen att det framgår av de unionsrättsliga bestämmelser som ska tolkas att ersättningen till fonogramframställare ska vara skälig och rimlig. Direktivet överlåter emellertid till den nationella lagstiftaren att föreskriva mekanismer för att få till stånd en skälig ersättning i den mening som avses. I detta hänseende finns det ingenting i de relevanta bestämmelserna eller i skälen i ingressen som motiverar tolkningen att det skulle vara obligatoriskt att föreskriva en schablonmässig minimiersättning. Frågan borde således besvaras nekande.
- 16 När det gäller den andra frågan är Curtea de Apels ståndpunkt mer nyanserad. Curtea de Apel påpekar att ersättningsmetoden föreskriver procentuella ersättningar, men även schablonmässiga minimibelopp för de fall då användaren inte har några ekonomiska resultat eller, på grund av andra omständigheter, bedriver sändningsverksamhet utan att ha någon ekonomisk vinning. Curtea de Apel anser att det system som inrättades genom metoden ska ses som en helhet och att i och med att man förutsåg att den nationella lagstiftaren inte längre skulle tillåta att minimiersättningar förhandlades fram kan bestämmelserna om procentandelarna och/eller beräkningsgrunden ha varit annorlunda, just för att säkerställa en lämplig ersättning till innehavare av närstående rättigheter.
- 17 Genom artikel II i lag nr 74/2018 upphävde den nationella lagstiftaren med omedelbar verkan en del av ersättningssystemet, utan att ändra kriterierna för beräkning av ersättningen och utan att fastställa en maximal tidsfrist för förhandlingar om nya avtal (metoder) för kvantifiering av skäliga ersättningar, varvid det tidigare systemet, före lag nr 74/2018, ändrades till förmån för sändarföretagen, utan att det fanns något sammanhängande system som säkerställde att ersättningarna till fonogramframställare skulle bli rimliga även för dem, inte symboliska, lägre, ersättningar. I det nuvarande läget kan man också förvänta sig att användarna inte kommer att visa sig särskilt villiga att förhandla fram en ny metod, eftersom den nuvarande är förmånlig.
- 18 Curtea de Apel påpekar, beträffande de fall som UPFR har lagt fram och som visar på betydande skillnader mellan de ersättningar som sändarföretagen betalade år 2022 (vissa betalade ersättningar på 500 lei eller ännu mindre per kvartal medan andra betalade avsevärda ersättningar, i storleksordningen tiotusentals eller hundratusentals lei), att det aktuella systemet innebär att vissa sändarföretag kan betala försumbara ersättningar, vilket sannolikt motsvarar det ekonomiska handelsvärdet för användningen (som kan vara utan vinstsyfte eller med mycket låg vinst), men att det är tveksamt om de också motsvarar det ekonomiska värdet av de förvaltade rättigheterna.

- 19 Den hänskjutande domstolen menar också att metoderna har liknande verkan som en rättsakt, [vilken] kan göras gällande *erga omnes* för alla rättighetshavare och användare inom respektive sektor, och att lagstiftaren måste tillerkännas rätten att av allmänna politiska skäl ingripa genom bestämmelser som är direkt tillämpliga även på metoder som redan är i kraft. Unionsrättsliga bestämmelser kan således inte anses utgöra ett principiellt hinder för en sådan rättslig bestämmelse som den i artikel II i lag nr 74/2018, genom vilken de (schablonmässiga) minimiersättningarna förklaras icke tillämpliga med omedelbar verkan.
- 20 När det gäller frågorna 3 och 4 understryker Curtea de Apel vikten av att fastställa en ersättning till rättighetshavarna som inte är orimligt låg, eftersom en sådan situation i praktiken är att likställa med expropriation på området för ett privat intresse, vilket skulle innebära åsidosättande av artikel 17 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna. Curtea de Apel anser att de nationella domstolarna, i och med att de är skyldiga att tolka den nationella lagstiftning som antagits för att införliva unionsdirektiv på ett sätt som säkerställer direktivens ändamålsenliga verkan, måste medges behörighet att avgöra huruvida de procentuella ersättningarna är skäliga och rimliga för rättighetshavarna, å ena sidan, och för användarna, å andra sidan, eller huruvida det tvärtom är uppenbart att de är för låga eller, i förekommande fall, orimligt höga.
- 21 Den hänskjutande domstolen vill därför få klarhet i vilka kriterier som kan användas vid en sådan bedömning och anser att kriterierna inte är en fråga om nationell rätt utan i första hand en unionsrättslig fråga, eftersom direktiven ska tolkas och tillämpas på ett enhetligt sätt. Om det fastställs att den ersättning som ska betalas enligt nationell lagstiftning är för låg, uppkommer analogt frågan huruvida den nationella domstolen är berättigad eller till och med skyldig att tillämpa andra kriterier än deklarerad inkomst.
- 22 Curtea de Apel påpekar slutligen att enligt [EU-]domstolens dom i målet Francovich och Bonifaci/Italien får ett direktiv som införlivats på ett felaktigt sätt inte tillämpas *contra legem* i förhållanden mellan enskilda, men detta innebär inte att talan ska avvisas (såsom ARLR har hävdad) av åtminstone två skäl. För det första ankommer det på den nationella domstolen att tolka samtliga nationella bestämmelser, inte enbart de nationella bestämmelser genom vilka ett direktiv har införlivats, på ett sådant sätt att det säkerställs att unionsrättens krav även iaktas fullt ut i förhållandet mellan enskilda (ändamålsenlig verkan) (se, för ett liknande resonemang, EU-domstolens dom i målet Pfeiffer m.fl.). Den nationella domstolen har emellertid, såsom även framgår av frågorna 3 och 4, särskilda medel till sitt förfogande för att säkerställa ett resultat som är förenligt med unionsrättens bindande regler. För det andra kan en skadelidande, för det fall nationell rätt inte kan tolkas på ett sådant sätt att de bindande unionsrättsliga bestämmelserna tillämpas, inte åsidosätts, väcka talan om skadestånd mot staten (se, för ett liknande resonemang, domen i målet Francovich och Bonifaci/Italien). Dessa principer bekräftades relativt nyligen i domen i målet Thelen Technopark Berlin.